

Järjestöbarometri 2018

Rakennetaan
tulevaisuuden
kansalais-
yhteiskunta

soste

Byrokratia ei saa vaikeuttaa järjestöjen työtä

KÄSISÄMMME ON jälleen uusi Järjestöbarometri täynnä tietoa järjestötoiminnan ja järjestöjen toimintaympäristön kehityksestä, ennen kaikkea sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Barometri tarjoaa tietoa kaikille meille järjestötyöntekijöille, mutta myös virkamiehille ja päättäjille.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on järjestöjen ominta alaa. Sen tulevaisuus maakunnan ja kunnan yhteistoimintana tai väliinpuotoajana mietityttää monia. Samalla on muistettava, että järjestöjen on aktiivisesti tarjottava omia vaihtoehtojaan huolien ratkaisemiseksi – kuka muu ne paremmin osaisi ratkaista.

Monet yhdistykset kokevat byrokratian suureksi haasteeksi. Tämänkertaisessa barometrissa tarkastellaankin lähemmin sitä, miten järjestöt arvioivat eri hallintoviranomaisten velvoitteiden aiheuttamaa taakkaa. Ylitse muiden nousee sote-järjestöjen rahoituksesta vastaava STEA, jonka asettamat vaatimukset suuri enemmistö kokee erittäin työläiksi, epätarkoituksen-

mukaisiksi. Esimerkiksi verottajan tai yhdistysrekisterin vaatimat veloitteet koetaan paljon kevyemmiksi. Tämä vertailu on avartava, muttei jälleenkään arkikokemusten valossa yllättävä.

Maan kohta nelivuotiaan hallituksen yksi suuri projekti on ollut marssi läpi byrokratian. Monessa kohtaa on onnistuttu. Rahankeräyslaki on hyvä osoitus siitä, että myös järjestöjä koskevaa byrokratiaa voidaan onnistuneesti keventää. On surkeaa, että samaa ei voi sanoa veikkausvoittovarojen osalta: suunta on ollut päinvastainen. Poliittiset puheet eivät ole muuttuneet käytännöiksi – se kertoo aina todellisen halun puutteesta.

Vertti Kiukas
SOSTEn pääsihteeri

”
Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen ei näyttäydy arvona yhteiskunnassa.

Järjestöt huolissaan byrokratiasta ja autonomian kaventumisesta

Järjestöbarometrin mukaan sote-yhdistysten hyvän työn merkitys ymmärretään: valtaosassa niistä ollaan tyytyväisiä toiminnan arvostukseen. Samaan aikaan autonomian kaventuminen huolettaa ja hallinnollisiin tehtäviin liittyvää kuormitusta tulisi järjestöjen mielestä selvästi keventää. Raportointikäytäntöjen ja muun tiedonkeruun keventämistä pitää tarpeellisena lähes yhdeksän kymmenestä kyselyyn vastanneesta järjestöstä.

JÄRJESTÖT OVAT merkittävä osa suomalaista yhteiskuntaa. Vuosina 2005–2017 rekisteröitiin lähes 28 000 uutta eri alojen yhdistystä, niistä 2 231 on sosiaali- ja terveysyhdistyksiä. Kolme uutta on syntynyt keskimäärin joka viikko.

Yhdistystoiminta perustuu pitkälti ihmisten vapaaehtoisuuteen, jolloin sitä ei voi tilata tai määrätä. Silti lähes joka neljäs valtakunnallinen sosiaali- ja terveysjärjestö pitää autonomiaansa riittämättömänä:

ulkopuoliset tahot määrittävät liiaksi niiden sääntöjen mukaista toimintaa. Yli puolet, 58 prosenttia vastanneista järjestöistä pitää autonomiaansa riittävänä, mutta suunta on huonompaan: Kaksi vuotta sitten 80 prosenttia arvioi autonomiansa riittäväksi ja vain 10 prosenttia riittämättömäksi. Järjestöbarometriin vastanneiden järjestöjen mukaan autonomian keskeisimpiä esteitä ovat rahoittajan linjaukset, vaatimukset ja liian yksityiskohtainen ohjaus.

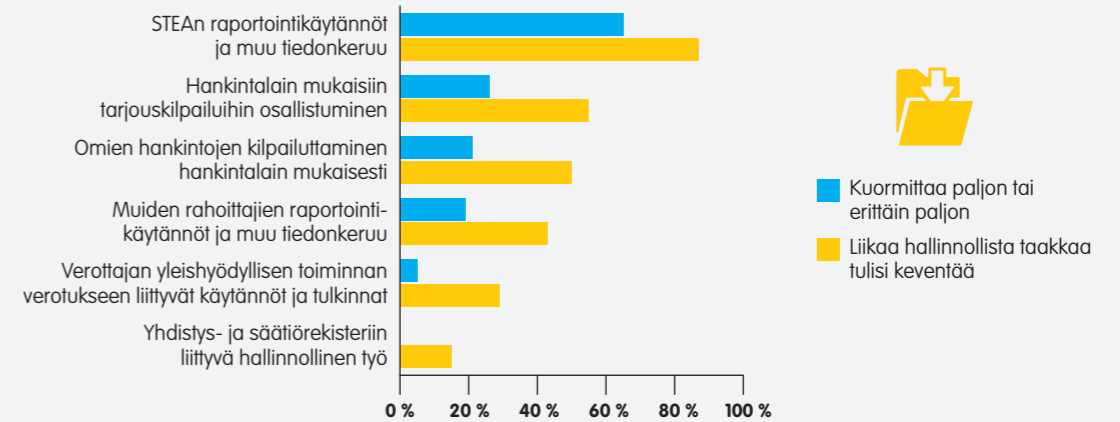
Julkista rahaa käytetään epäasialliseen, autonomiaa heikentävään mikro-ohjaukseen.

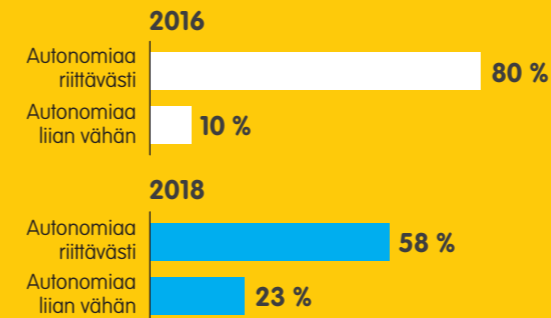
Yhdistystä ei jatketa, koska hallinnollista työtä on suhteettoman paljon.

Byrokratia vie järjestöjä ahtaalle

Hallinnollinen taakka kuormittaa ja vie voimia toiminnalta

Autonomian heikkeneminen huolettaa järjestöjä

Keskeisiä autonomian esteitä ovat järjestöjen näkökulmasta **rahoittajan linjaukset, vaatimukset ja liian yksityiskohtainen ohjaus.**

”RAHOITTAJAN LINJAUKSET TUNTUVAT VAIKUTTAVAN YHÄ ENEMMÄN SIIHEN, MITÄ JA MITEN LIITTO TEKEE JA TOIMII”

Yhdistyksiä syntyy ja kuolee

Purkautuminen lopettaa yhdistyksen, mutta ei läheskään aina sen toimintaa:

64 % purkautuneista toiminta loppunut kokonaan

36 % jatkuu jossakin muodossa

”
Verkossa
toimiva vertaistuki-
toiminta kasvaa
merkittävästi.

Järjestöt lisäävät hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta

Järjestöbarometrin mukaan järjestöt pelkäävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen olevan vaarassa sote- ja maakuntauudistuksen vuoksi. Samaan aikaan järjestöt kokoavat entistä enemmän vapaaehtoisia yhteen tekemään hyvää ja tarjoavat työllistymisen mahdollisuuksia vaikeassa asemassa oleville ihmisille.

SOTE-UUDISTUKSEN nähdään haastavan järjestöjen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä monin tavoin: enemmistö sote-järjestöistä pitää todennäköisenä, että se vaarantuu resurssien vähentymisen vuoksi tai siksi, että käytännöistä ei ole sovittu kunnan ja maakunnan välillä.

Kahden viime vuoden aikana lähes kaksi kolmesta valtakunnallisesta sosiaali- ja terveysjärjestöstä on tarjonnut työllistymismahdollisuuksia heikossa työmarkkina-asemassa oleville ihmisille. Eri työllistämistavoista yleisin on ollut työkokeilu, jota on käyttänyt 40 prosenttia järjestöistä. Yli kolmasosa on työllistänyt palkkatuel-

la ja joka kuudes tavallisiin työsuhteisiin. Kuntouttavaa työtoimintaa ja oppisopimuksia on puolestaan tarjonnut lähes kymmenesosa järjestöistä.

Koko sote-järjestökentän vapaaehtoisten määrä on noin puoli miljoonaa. Valtaosassa järjestöistä vapaaehtoistoiminta on lisääntynyt ja sen edellytykset parantuneet tai pysyneet ennallaan kahtena viime vuonna.

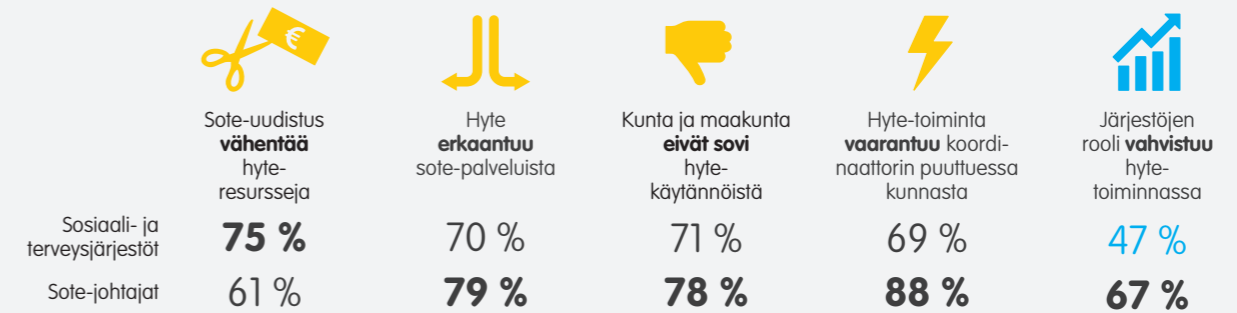
Järjestöissä on syntynyt uudenlaista vapaaehtoistoimintaa, sähköisiä tapoja tarjota apua, tukea ja neuvontaa. Yhä enemmän on tarjolla myös tapoja tehdä vapaaehtoistyötä nopeasti ja lyhyen aikaa.

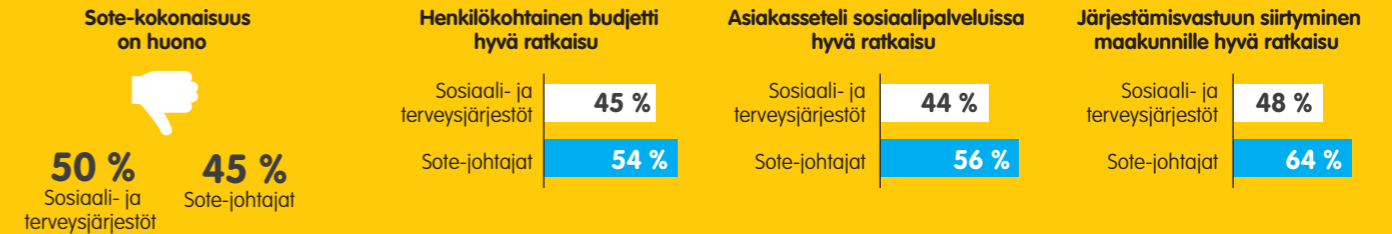
Vaarana on, että vähävaraisten ja moniongelmaisten elämä vaikeutuu entisestään.

Huomio heikossa asemassa olevien tukemiseen

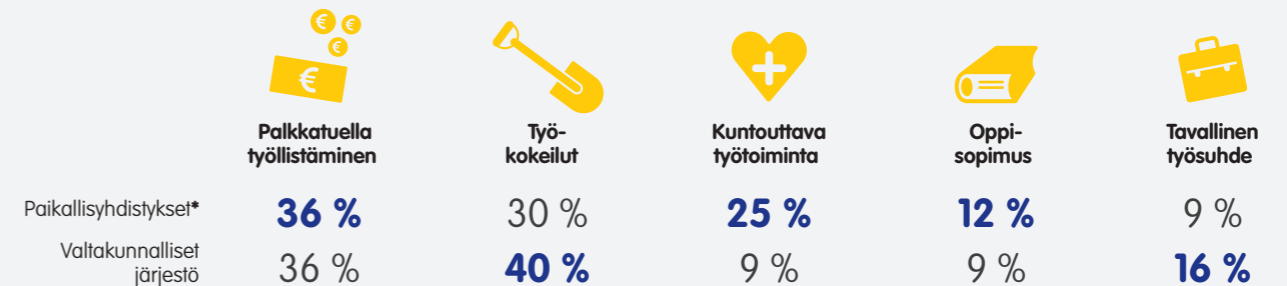
Sote-uudistus uhkaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

Sotessa mukana hyviä ratkaisuja, kokonaisuus huono

Järjestöt työllistävät heikossa työmarkkina-asemassa olevia

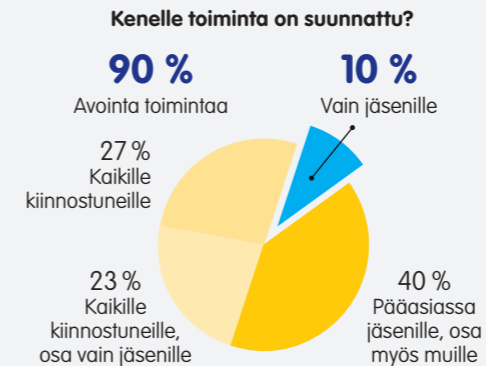
* Yhdistyksistä, joissa palkattua henkilöstöä

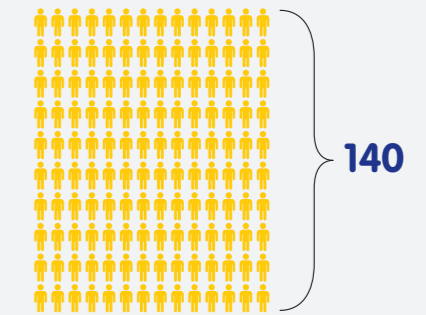
Meille ottaa yhteyttä jatkuvasti uusia vapaaehtoiseksi haluavia.

Yhdistyksissä avointa toimintaa ja elävää vapaaehtoistoimintaa

Yhdistystoiminta tukee laajasti

Toimintaan osallistujia*

* mediaani, yhdistys/vuosi

Vapaaehtoisten tarve ja osaaminen kasvussa

Lisääntynyt järjestössä kahden viime vuoden aikana*

85 %

Vapaaehtois-toimijoiden tarve

70 %

Vapaaehtois-toimijoiden osaaminen

59 %

Vapaaehtois-toimijoiden koulutus ja perehdytys

58 %

Vapaaehtois-toimijoiden määrä

57 %

Vapaaehtois-toiminnan kokonaismäärä

51 %

Uusien vapaaehtoistoimijoiden rekrytointi

* prosenttia vastaajista

“Syntynyt uudenlaista vapaaehtoistoimintaa”

FACEBOOK-RYHMISSÄ ON SYNTYNYT VAPAA-MUOTOISTA VERTAIS-TOIMINTAA. KOULUTAMME NIIHIN VERKKO-VERTAISIA JA YLLÄPITÄJIÄ.

58 % järjestöistä

- Sähköisiä kanavia avun, tuen ja neuvonnan tarjoamiseen
- Mahdollisuudet osallistua nopeasti tai lyhytkestoisesti

SOSTE suosittelee:

Rakennetaan tulevaisuuden kansalaisyhteiskunta.

Vahvistetaan järjestöjen toimintaedellytyksiä uudistamalla avustusjärjestelmää, keventämällä byrokratiaa ja tukemalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

1. Suomeen valmistellaan eri hallinnonaloja ohjaava kansalaisjärjestöstrategia, joka turvaa järjestöjen autonomian ja vahvistaa kansalaistoiminnan toimintaedellytyksiä.
Kansalaisjärjestöstrategia auttaa säilyttämään kirkkaana julkisen vastuun ja kansalaisyhteiskunnan roolin. Strategia tiivistäisi järjestötoiminnan muista yhteiskunnan sektoreista erottuvan luonteen: järjestöjen toimintalogiikka on toinen kuin yritysten tai viranomaisten. Sillä puretaan kansalaistoimintaa häiritsevää hallintokuormaa ja kevennetään lupakäytäntöjä.
2. Toteutetaan viipymättä uusi, järjestöjen autonomian takaava ja hallintotaakkaa keventävä avustusjärjestelmä.
Suomeen tarvitaan uusi avustusjärjestelmä, jossa liian yksityiskohtainen toiminnan ohjaus ei loukkaa järjestöjen itsemääräämisoikeutta ja asiantuntijuutta niiden ydinosaamisalueella. Rahoituksen liioiteltu normittaminen johtaa tehottomampaan ja vähemmän tuloksekkaaseen lopputulokseen kuin se, että järjestöissä voidaan käyttää omaa harkintaa. Avustusjärjestelmien tulee olla periaatteiltaan yhteneväiset eri alojen järjestöille.

3. Valmistellaan malli maakuntien, kuntien ja järjestöjen yhteistyöhön.
Maakuntiin ja kuntiin tarvitaan vastuuhenkilöt järjestötyön ja hyte-toiminnan edistämiseen. Varmistetaan, että järjestöt saavat avustuksia ja edullisia toimintatiloja myös sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen. Ne ovat järjestötoiminnan perusedellytyksiä, joiden tulee olla saatavilla hallintouudistuksista riippumatta. Avustuksia voivat vastaisuudessa jakaa niin kunnat kuin maakunnatkin.
4. Vahvistetaan ja hyödynnetään järjestöjen mahdollisuuksia työllistää ihmisiä, etenkin heikossa työmarkkina-asemassa olevia.
Nostetaan palkkatukimäärärahat riittävälle tasolle ja suunnataan palkkatukea nykyistä enemmän osatyökykyisille ja heikossa työmarkkina-asemassa oleville työttömille. Järjestöjen työllistämiseen tarkoitettua palkkatuesta poistetaan katto työllistettyjen määrälle. Järjestöjen mahdollisuuksia työllisyyden tukemiseen lisätään myös muissa työllistämistoimissa, kuten työharjoittelussa ja -kokeilussa sekä oppisopimuskoulutuksessa.
5. Turvataan kaikin tavoin järjestöjen elinvoimaisen vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytykset.
Selvitetään järjestöjen verokohtelun kokonaisuus ja selkiytetään se yhdessä järjestöedustajien ja viranomaisten kesken. Järjestöjen vapaaehtoistoimintaan – sen kehittämiseen, koordinointiin, koulutukseen ja tukeen – varataan riittävät avustusresurssit, joilla turvataan järjestöjen ja niiden vapaaehtoisten toimintaedellytykset. Tämä on tärkeää huomioida niin valtionavustuksissa kuin kuntien ja maakuntien toiminta-avustuksissa.

Mikä on Järjestöbarometri?

JÄRJESTYKSESSÄÄN 11. Järjestöbarometri 2018 tutkii järjestöjen vapaaehtoistoiminnan tilaa, jäsenten ja jäsenyyden merkitystä järjestöjen toiminnalle, hallinnollisen työn kuormittavuutta ja sitä koskevia kehittämissuunnitelmia sekä järjestöjen työllistämistä ja sähköisiä palveluja. Julkaisun erityisteemassa tarkastellaan tällä kertaa syitä ja taustoja, jotka ovat johtaneet purkautuneiden yhdistysten toiminnan loppumiseen tai jatkumiseen jossain toisessa muodossa.

Järjestöbarometrin on toteuttanut SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. SOSTE on Suomen sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö, joka kokoaa yhteen yli 200 valtakunnallista alan järjestöä ja kymmeniä muita toimijoita.

Tulokset perustuvat noin sadan valtakunnallisen sosiaali- ja terveysjärjestön sekä lähes tuhannen paikallisyhdistyksen kyselyvastauksiin sekä tilasto- ja rekisteritietoihin. Kyselyt tehtiin alkuvuonna 2018.

Tutustu Järjestöbarometriin verkossa ja lataa materiaalit!

- > Tutkimusjulkaisu
- > Infografiikat
- > Tiedotteet

WWW.JÄRJESTÖBAROMETRI.FI

#JÄRJESTÖBARO

SOSTE

Kerro meille, mitä ajatuksia Järjestöbarometri herätti. Otamme kiitollisina vastaan palautetta ja ideoita!
tutkimus@soste.fi